

Antwerpen bouwt aan een sociaal breedtesportbeleid

Wie vorig jaar in Antwerpen vertoefde, kon er niet naast kijken. De vele vlaggen, banners en affiches van Sporting A overheersten het straatbeeld in de Europese Sporthoofdstad van 2013. Diverse topsportevenementen vonden er plaats: het WK turnen, het WK biljart, het EK zaalvoetbal en het EK rolstoelrugby. Maar er was ook ruim aandacht voor breedtesport: van danspromenades rondom de Antwerpse Meir, tornooien op de volkspleintjes, tot tai chi in het park en gezellig sporten in teamverband. De Scheldestad ging voluit voor de bevordering van de 'saamhorigheid' onder haar burgers door middel van sport en was afgelopen jaar door haar sociaal en divers sportaanbod duidelijk de sportlong van Europa.

AUTEUR: ZENO NOLS

In opdracht van de Stad Antwerpen voerde de Vakgroep Sportbeleid en Management (SBMA) van de Vrije Universiteit Brussel een onderzoek naar bestaande grootstedelijke praktijken in Europa rond het gebruik van sport voor sociale doeleinden, de zogenaamde 'sport-pluspraktijken'. Sport blijkt immers een krachtig instrument om bepaalde kansengroepen te bereiken en wordt steeds vaker beschouwd als deel van een ruimer sociaal en welzijnsbeleid.

Ondanks het feit dat men in Vlaanderen sinds de jaren '60 een actief Sport-voor-Allen-beleid voert, bestaat er vandaag nog steeds een sociale gelaagdheid met betrekking tot sportdeelname en zijn er duidelijke participatieachterstanden bij specifieke bevolkingsgroepen, zoals bij vrouwen, ouderen, etnisch-culturele minderheden, mensen in armoede en mensen met een beperking.

Het beleid moet gericht zijn op het afbouwen van bestaande drempels, maar het louter wegwerken van drempels garandeert nog niet dat men ook zal blijven sporten. Er bestaat evenmin een garantie op een soci-

ale meerwaarde wanneer men meer mensen laat sporten. Denk aan een aantal negatieve aspecten die aan sportdeelname kunnen worden gelinkt, zoals onsportief gedrag, verbale en fysieke agressie op en naast het sportveld.

De sport-pluspraktijken waarvan sprake kunnen sportverenigingen zijn, maar ook sociale organisaties of jeugdwerkorganisaties met een sportaanbod voor kwetsbare doelgroepen. Sport wordt er beschouwd als de kernactiviteit, die gebruikt en aangepast wordt om bepaalde ontwikkelingsdoelstellingen (bv. persoonlijke en sociale ontwikkeling) te bereiken bij specifieke en kwetsbare doelgroepen.

In het onderzoek van de vakgroep SBMA namen de onderzoekers in een eerste fase de sport-pluspraktijken in Antwerpen onder de loep. Het uitpluizen van de sport-pluspraktijken uit verschillende andere Europese steden via documentanalyse en veldbezoek en de verwerking van de lezingen van binnen- en buitenlandse sprekers en van de rondetafelgesprekken op de Europese Conferentie 'The Social Value of Sport in the City' van 23 januari 2014, vormen resp. de tweede fase en derde fase binnen ditzelfde onderzoek. De tweede en de derde fase worden hier verder niet besproken. De focus ligt op de Stad Antwerpen.

De beleidsmakers, de organisatoren en de trainers van de in Antwerpen reeds bestaande sport-pluspraktijken werden geïnterviewd en de voornaamste beleidsdocumenten - o.m. het bestuursakkoord, het sportbeleidsplan en de buurtsportdoelstellingen - werden erop nagelezen.

Er kwam duidelijk naar voor dat de Stad Antwerpen wil inzetten op sport als middel, ter bevordering van andere doelstellingen, waaronder gezondheid en individuele ontplooiing, maar ook sociale doelstellingen, zoals samenhang.

Uit het onderzoek is ook gebleken dat de bestaande initiatieven veelal expertise missen en vooral nood hebben aan ondersteuning op het vlak van draagkracht en verhoging van de competenties die nodig zijn om sport te kunnen inzetten om sociale doelstellingen te bereiken.

De Stad Antwerpen wil de sport-plusinitiatieven inhoudelijk meer ondersteunen en denkt daarvoor aan het inschakelen van eigen adviseurs enerzijds en aan specifieke 'verenigings-ondersteuners' anderzijds. De volgende uitdagingen staan haar alvast te wachten:

- het vinden van een akkoord tussen de verschillende diensten die bevoegd zijn voor sport (diensten bevoegd voor buurtsport, breedtesport, sportclubondersteuning...)

rond de vereiste kenmerken om van een sport-plusinitiatief te kunnen spreken, zoals bijv. laagdrempeligheid of het bieden van ontwikkelingskansen

- het omlijnen van de sociale doelstellingen van een sport-plusinitiatief: wat betekent bijvoorbeeld 'samenhang' precies?
- het verder optimaliseren van de samenwerking tussen de verschillende sectoren (sport, jeugd, onderwijs, ...) en tussen de verschillende diensten bevoegd voor sport

Met de keuze voor breedtesport, toegankelijk voor de heel diverse doelgroepen uit de hedendaagse, grootstedelijke realiteit, kiest de Stad Antwerpen op de eerste plaats voor haar burgers. Sport als eyeopener (internal branding) naar haar burgers toe, en als eye-catcher (external branding) ten aanzien van toekomstige inwoners, toeristen, andere (groot)steden, enz. Dit kadert perfect in een breder citymarketingbeleid.

De 18e-eeuwse Britse econoom David Ricardo indachtig: 'een land (lees: stad) moet specialiseren in datgene waar het een relatief productiviteitsvoordeel bezit'. Voor Stad Antwerpen is een sociaal breedtesportbeleid daarom een mooie opportuniteit.

Kwetsbare jongeren in de sportclub

Een pleidooi voor de optimalisering van het opleidingsaanbod voor de sportbegeleider

Tijdens het onderzoek 'Wij Sporten Mee: verkennend onderzoek naar de rol van sportclubs in het leven van maatschappelijk kwetsbare jongeren' werd stilgestaan bij de rol van de sportbegeleider ten aanzien van kwetsbare jongeren. Uit de resultaten van dit onderzoek kunnen een aantal lessen worden getrokken met betrekking tot het bestaande sportopleidingsaanbod in Vlaanderen.

AUTEUR: REIN HAUDENHUYSE & ZENO NOLS

'Wij Sporten Mee' is als onderzoek enigszins uniek te noemen omdat enkele sportclubs in Vlaanderen bekeken werden vanuit het perspectief van kwetsbare jongeren. Bij de totstandkoming van het Vlaamse en lokale sportbeleid wordt vaak niet geluisterd naar de stem van de jongeren en al zeker niet naar de stem van jongeren die in kwetsbare en precaire omstandigheden leven. Beleidsparticipatie van jongeren in de bestaande sportstructuren is en blijft een weg die nog maar zelden begaan wordt. 'Wij sporten mee' wou aan deze jongeren een stem geven.

Het onderzoek spitte zich toe op 'reguliere' sportverenigingen die jongeren uit maatschappelijk kwetsbare situaties bereiken. Sportverenigingen met een vrij specifieke werking dus, in die zin dat deze (de meest) kwetsbare doelgroepen vrij gericht aanspreken en ook gerichte inspanningen leveren, bijvoorbeeld door een flexibel lidgeldbeleid, een buurtgebonden aanbod of via een samenwerking met organisaties die dicht bij bepaalde doelgroepen staan. Het gaat voornamelijk om verenigingen die door vrijwilligers gedragen en gerund worden en niet door beroepskrachten, om 'gewone' sportclubs met andere woorden. De jongeren werden bevraagd over de organisatorische aspecten van de sportclub, hun indrukken

en gevoelens bij de eerste keer ze in de club kwamen, de verschillen met andere sportclubs waar ze aan sport deden, hun ervaringen en de redenen waarom ze eventueel afhaakten.

Doorheen de verhalen van de jongeren kwam de centrale rol van de sportbegeleider opvallend sterk naar voren. De sportbegeleider blijkt de hoofdrolspeler in het creëren van een betekenisvolle, positieve en ondersteunende sportcontext. Hij moet volgens de jongeren iemand zijn waar ze mee kunnen praten, iemand die de tijd neemt om hun leefwereld buiten de sportclub te leren kennen en begrijpen. De jongeren vinden dat de trainer niet enkel oog moet hebben voor het organisatorische aspect, zijn blik moet breder gericht zijn. Een van de belangrijkste drijfveren voor veel jongeren is het beter worden of het leren van nieuwe vaardigheden in een bepaalde sport. Zij verwachten dan ook dat de sportbegeleider bedreven is in die sport en in staat is om jongeren op sportief vlak iets bij te brengen. Zij willen de context gecreëerd zien waarin ze kunnen tonen (en oefenen) wat ze geleerd hebben, bijvoorbeeld in een wedstrijd. Jongeren vinden bovendien dat sportbegeleiders het groepsgebeuren in goede banen moeten leiden. Zij bedoelen daarmee ondermeer de vlotte opname van nieuwe jongeren in de groep, het oplossen van conflicten, het omgaan met diversiteit (bv. origine, sportvaardigheid, seksuele geaardheid). De begeleiders moeten volgens hen in staat zijn om een positief sociaal klimaat te bevorderen.

Uit het onderzoek bleek verder dat er een duidelijk kader nodig is. Vormen van discriminatie, uitsluiting en racisme komen zowel binnen als buiten de vereniging voor. Jongeren vertelden dat zij graag in een gemengde (diverse) vereniging sporten, maar ze verwachten van die vereniging wel dat deze op een goede, niet-conflictueuze en niet-uitsluitende manier met die diversiteit weet om te gaan. Het creëren van een gastvrij klimaat, waarbij jongeren onmiddellijk geïntegreerd worden in de groep, werd als belangrijk ervaren.

Nu we weten dat de sportbegeleider de sleutelfiguur is, zowel op sporttechnisch als op sociaalpedagogisch vlak, moet dringend een fundamenteel debat worden gevoerd rond het bestaande opleidings- en vormingsaanbod. Het blijft immers een pijnlijke vaststelling dat de helft van de sportbegeleiders die actief zijn in een sportvereniging geen enkele vorm van opleiding of vorming genoten heeft. Het kan zijn dat die vrijwilligers niet bereid zijn om een specifieke opleiding te volgen of deze zelfs niet nodig hebben. Maar het is ook mogelijk dat het bestaande opleidingsaanbod en de wijze waarop dit aanbod georganiseerd en gestructureerd wordt, niet toereikend is. Het bestaande sportopleidingsaanbod blinkt niet echt uit in het aanreiken van (sociaal)pedagogische inzichten en handvatten ten aanzien van jongeren in het algemeen, en dus zeker niet ten aanzien van kwetsbare jongeren in het bijzonder.

Vanuit deze vastgestelde nood zien we bijvoorbeeld in Antwerpen dat men op initiatief van JES vzw (een jeugdorganisatie) en in samenwerking met Buurtsport Antwerpen met de Vlaamse Trainerschool op zoek gegaan is naar een manier om het opleidingsaanbod toegankelijker te maken via voortrajecten (een instapcursus) op het Algemeen Gedeelte Initiator. Er wordt bijvoorbeeld meer tijd besteed aan het interactieve lesgeven tijdens

de theoretische lessen en van bij het begin wordt er sterk gefocust op de toepassing van de theorie in de praktijk. Kanttekening is wel dat dit slechts een opstapje blijft en er voorlopig weinig structureel verandert in het bestaande aanbod. Het is een beetje rommelen in de marge.

Als we willen bereiken dat meer dan de helft van de sportbegeleiders die actief zijn binnen een sportvereniging een vorming/opleiding volgt die verder reikt dan het Algemeen Gedeelte Initiator, dan zal dan niet lukken met het huidige aanbod aan sportcursussen, waaronder ook de opleidingen op universiteiten en hogescholen zijn begrepen. Het is ook helemaal niet duidelijk welke maatschappelijke rol deze instellingen zichzelf toebedelen in het kader van de optimalisering van de maatschappelijke betekenis van sport voor kwetsbare jongeren. Wie zegt dat zij op hun beurt niet bijdragen aan het vasthouden van bepaalde drempels en uitsluitingsmechanismen?

De juiste pedagogische omkadering van de sportbegeleider is even belangrijk als het beschikken over de nodige pedagogische competenties. Aangezien de sportbegeleiders in de meeste gevallen vrijwilligers zijn, is een beschikbaar, betaalbaar, bruikbaar en begrijpelijk sportopleidings- en ondersteuningsaanbod essentieel. Op dit ogenblik is een dergelijk aanbod niet voorhanden. Met de beste bedoelingen wordt wel wat gesleuteld aan het sportopleidingsaanbod om het zowel maatschappelijk als pedagogisch aan de realiteit aan te passen (bv. via aspirant-cursussen, extra hoofdstukken, voortrajecten), maar dit brengt eigenlijk weinig zoden aan de dijk. Valt er nog wel te sleutelen aan het bestaande aanbod? Het is ook niet gezegd dat we kinderen en jongeren uit hun kwetsbare en precaire levenssituaties kunnen halen door enkel en alleen onze sportbegeleiders beter op te leiden of het sportopleidingsaanbod toegankelijker te maken.

Laat ons niet dralen met het voeren van een fundamenteel debat rond deze kwestie!

Diversiteit in de sportclub en het sportbeleid loont!

Onderzoek naar de impact van groepsamenstelling op leerervaringen van kansarme meisjes

Deelname aan sport kan zowel een positieve als negatieve impact hebben op de psychosociale ontwikkeling van jongeren. Vooral voor jongeren uit kansarme milieus wordt sport meer en meer gezien als een laagdrempelige context waaruit deze jongeren allerlei positieve sociale en psychologische voordelen kunnen halen. Maar klopt dit wel altijd?

AUTEURS: **HEBE SCHAILLÉE, MARC THEEBOOM & REIN HAUDENHUYSE**

In vergelijking met andere jeugd, zouden jongeren uit kansarme milieus minder kunnen profiteren van het positieve dat het onderwijs, de vrije tijd en het gezinsleven te bieden heeft. Veel vaker worden ze er immers geconfronteerd met negatieve ervaringen, zoals uitsluiting, discriminatie en gevoelens van mislukking. Sportprojecten voor kansarme groepen en onderzoek naar of en hoe deze projecten werken, blijken zich voornamelijk te richten tot jongens. De marginalisatie van meisjes en vrouwen bij sportinitiatieven voor kansengroepen en in sportgerelateerd onderzoek hangt deels samen met het feit dat mannen en jongens nog steeds meer dan vrouwen en meisjes in georganiseerd verband sport beoefenen, veel frequenter, voor langere periodes en vaak ook meer in competitieve settings.

Context is bepalend

Onderzoek suggereert dat sport op zich geen positieve ontwikkelingsuitkomsten creëert. De vaak gehoorde refreintjes 'sport bouwt karakter' of 'sporten is goed voor de morele ontwikkeling' moeten dus sterk genuanceerd worden. De mate waarin sport een positieve impact zou kunnen hebben, hangt sterk af van de context waarin sport aangeboden en beoefend wordt. Een van

die contextuele factoren is de groepsamenstelling. Het is de groep waarin iemand sport die mee bepaalt of iemand positieve of negatieve ervaringen heeft. Sterker nog: het is de groepsamenstelling die er mee voor kan zorgen dat iemand beslist om zich in te schrijven in een sportclub. Of juist niet. Het is de groepsamenstelling die soms ook doorslaggevend is voor het beëindigen van het sporten. Hoewel de groepsamenstelling een belangrijke invloed heeft, is deze binnen sportonderzoek nog maar zelden onderzocht.

Naar een beter begrip

Om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen groepsamenstelling en psychosociale ontwikkelingsuitkomsten werd aan 200 jonge vrouwen (10-24 jaar) gevraagd de 'Youth Experience Survey for Sport (YES-S)' in te vullen. Deze vragenlijst peilt naar zowel positieve als negatieve leerervaringen en is specifiek ontwikkeld voor de sport. Er werd bijkomend informatie ingewonnen over de socio-economische en culturele achtergrond van de deelnemers (nationaliteit, opleiding, gezinssamenstelling) en hun deelname aan vormen van georganiseerde vrije tijd.

De resultaten suggereren dat deelnemers (zowel kansarme als kansrijke!) in sportcontexten waar de groep bestond uit een groot aandeel meisjes met een etnisch diverse achtergrond en meisjes die technisch of beroeps-

georiënteerd secundair onderwijs (tso, bso) volgen, meer positieve ontwikkelingservaringen rapporteerden. Dit is een relevante en belangrijke bevinding en wel om twee redenen. Ten eerste toont het aan dat doelgroep-specifieke sportinitiatieven die hoofdzakelijk een bepaalde groep meisjes/vrouwen bereiken (bv. naar migratie-achtergrond), kansrijke contexten bieden in termen van positieve sociale en psychologische uitkomsten. Ten tweede tonen de resultaten het belang aan van het streven naar een diverse groepsamenstelling, aangezien dit zowel ten goede komt aan meisjes uit kansarme als aan meisjes uit kansrijke milieus. Dit wil niet zeggen dat elke sportclub een afspiegeling van de samenleving moet zijn, aangezien dit in tegenspraak zou zijn met wat we reeds schreven over het belang van doelgroep-specifieke 'exclusieve' sportinitiatieven. Wel toonden de resultaten van dit onderzoek aan dat vooral kansarme deelnemers (die opgroeien in een niet-in-tact gezin, die technisch of beroepsgeoriënteerd secundair onderwijs (tso, bso) volgen of een etnisch diverse achtergrond hebben) er meer baat bij hebben wanneer ook andere meisjes in de sportclub zitten met een 'gelijkwaardig profiel'. Wat impliceert dat elke sportclub best ook werk maakt van een duidelijke en neergeschreven visie met betrekking tot het aantrekken en behouden van meisjes, vrouwen en gezinnen uit minder kansrijke milieus. Op welke wijze een sportclub hiervan werk kan maken, beschreven we reeds in het onderzoek 'Wij Sporten Mee: Verkennend Onderzoek naar de Rol van Sportclubs in het Leven van Maatschappelijk Kwetsbare Jongeren'.

Hoe verder?

Verder onderzoek moet duidelijk maken waarom meisjes precies bepaalde positieve ervaringen aangaven en welke betekenis ze aan hun sportparticipatie geven. Een nog te

onderzoeken hypothese zou kunnen zijn dat meisjes zichzelf meer herkennen in een sportaanbod wanneer er meer meisjes zijn waarmee ze zich kunnen identificeren, wat de integratie in de groep ten goede komt. Een goede integratie in de groep en het zich goed voelen in de groep zijn noodzakelijke voorwaarden om positieve leerervaringen te bewerkstelligen op het sportieve, maar ook op het psychosociale niveau.

De studie onderschrijft het belang om contextuele factoren mee en meer in rekening te nemen wanneer sport gehanteerd wordt als middel om positieve psychosociale uitkomsten te bewerkstelligen. Ook tonen de resultaten het belang aan in hoofdte van de samenleving om te investeren in doelgroep-specifieke sportinitiatieven. ■

ONDERZOEK SUGGEREERT DAT SPORT OP ZICHZELF GEEN POSITIEVE ONTWIKKELINGSUITKOMSTEN CREËERT

Risicovechtsporten zijn de sporten waarbij het toegestaan is bepaalde technieken (in het MEVS-decreet 2007: slagen en stoten) te gebruiken met de intentie de fysieke of psychische integriteit van de tegenstander te verminderen.

Risicovechtsporten en het Vlaamse sportbeleid

Tussen educatieve meerwaarde en bezorgheid

In heel wat Europese landen zijn vechtsporten terug te vinden in de top 10 van meest beoefende sporten in clubverband. En ook bij ons worden volgens tal van participatiestudies vechtsporten veel beoefend. De laatste jaren hebben voornamelijk de hardere varianten zoals kickboksen en Muay Thai aan populariteit gewonnen.

AUTEURS: JIKKEMEN VERTONGHEN (PROF. DR. VUB), ELS DOM EN INEKE DAELMAN (RISICOVECHTSPOORTPLATFORM VLAANDEREN – VSF)

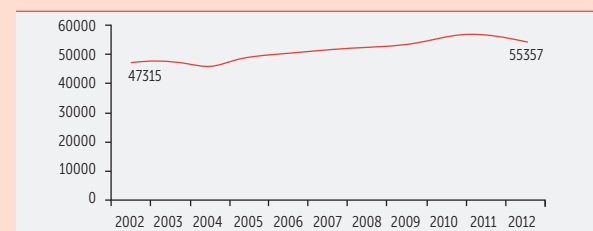
Ondanks het feit dat deze hardere vechtsporten in verscheidene landen niet erkend of gesubsidieerd worden door de overheid en ze niet vermeld staan op de lijst van Olympische disciplines, krijgen ze toch heel wat internationale aandacht. Zo werden in

2010 de eerste World Combat Games georganiseerd door SportAccord, in nauwe samenwerking met het IOC. Bovendien krijgt het Amerikaans kickboksen internationale erkenning op de volgende Wereldspelen (2017), doordat het als één van de vier demonstratiesporten in het programma is opgenomen. En ook Muay Thai zal dan voor het eerst, als één van de drie nieuwe sporten, deel uitmaken van het officiële programma van deze Wereldspelen.

Controverse

Ook in Vlaanderen zijn vechtsporten populair. Ze zijn na voetbal de meest aangeboden sport in clubverband. De interesse in vechtsportbeoefening zit immers in een stijgende lijn. Tussen 2002 en 2012 zien we een toename van ruim 8000 beoefenaars.

Ondanks de populariteit bestaan er heel wat controversen omtrent de beoefening en de organisatie van vechtsporten, zeker als het gaat over de hardere vechtsporten. Enerzijds is er een geloof in de educatieve meerwaarde die vechtsporten kunnen bieden en worden ze vaak ingezet als een middel

Figuur 1: Totaal aantal beoefenaars in Vlaanderen

OP HET INTERNET ZIJN TAL VAN FILMPJES TERUG TE VINDEN OVER VECHTSporten, WAARBIJ BIJ SOMMIGEN DE TERECHTE VRAAG GESTELD KAN WORDEN IN HOEVERRE WE NOG OVER SPORT KUNNEN SPREKEN. WAAR LIGT DE GRENS VAN HET AANVAARDBARE?

om te werken met bepaalde doelgroepen, zoals maatschappelijk kwetsbare jongeren. Anderzijds bestaan er heel wat bezorgdheden. Eerst en vooral is 'vechtsport' geen welomlijnde term. Sporten zoals judo, jiu-jitsu, karate, taekwondo, boksen en kickboksen klinken niet onbekend. Maar Muay Thai, Pencak Silat, sambo, mixfight, kalaripayat en MMA zijn ook vechtsporten die in Vlaanderen ingang kennen. Deze grote diversiteit aan sporten, maar ook de grote variëteit aan Vlaamse en internationale vechtsportorganisaties maakt het moeilijk om vechtsporten te organiseren en te reguleren.

Naast deze organisatorische bezorgdheden kampt de sector ook met belangrijke ethische en medische kwesties om een kwaliteitsvolle en transparante sportbeoefening te garanderen. Vooral full contact wedstrijdvormen werken toe naar het schaden van de tegenstander (én belonen dit met punten/winst). De knock-out is hiervan het meest spraakmakend beeld. Op het internet zijn tal van filmpjes terug te vinden over vechtsporten, waarbij bij sommigen de terechte vraag gesteld kan worden in hoeverre we nog over sport kunnen spreken. Waar ligt de grens van het aanvaardbare? Dit is een belangrijke vraag die maar niet beantwoord geraakt. In Vlaanderen, maar ook internationaal, worstelen beleidsmakers dan ook terecht met een juiste inschatting van deze sporten. De Vlaamse overheid neemt alvast één duidelijk standpunt in. Het zet met het GES-decreet in op gezond en ethisch sporten en richt zich hierbij tot elke sportorganisatie in Vlaanderen. Hardere vechtsportvarianten zoals boksen, kickboksen en Muay Thai krijgen hierbij bijzondere aandacht en werden reeds afzonderlijk gedefinieerd onder de verzamelnaam 'risicovechtsporten' in het decreet inzake medisch en ethisch verantwoord sportbeoefening (MEVS) dat recent werd vernieuwd door het GES-decreet van 20 december 2013 en het bijhorende uitvoeringsbesluit.

Er wordt gestreefd naar een bewustmaking van de verantwoordelijkheid die de hele omkadering (bestuurders, promotors, trainers, scheidsrechters, keurings- en toezichhoudende artsen) binnen een vechtsportorganisatie heeft. Zij moeten zich aangesproken voelen bij het streven naar een gezonde en ethische sportbeoefening in hun organisatie.

Beleidsacties in Vlaanderen

De Vlaamse overheid nam enkele belangrijke stappen en ontfermde zich de voorbije jaren over de bezorgdheden omtrent de beoefening en organisatie van risicovechtsporten. Hieronder een kort overzicht van de genomen beleidsacties in Vlaanderen:

1. Definiëring van risicovechtsporten in het decreet inzake medisch en ethisch verantwoord sportbeoefening.
2. Opstart van een expertencommissie risicovechtsporten die de minister van Sport dient te adviseren omtrent de voorwaarden waaronder risicovechtsporten georganiseerd kunnen worden.
3. Opstellen van generieke richtlijnen voor risicovechtsportorganisaties die duidelijkheid moeten geven over hoe de organisaties zouden moeten omgaan met de risico's verbonden aan hun sport met als doel deze risico's zoveel mogelijk te voorkomen.
4. Organisatie van een rondetafelconferentie met als doel meer inzicht te verwerven in de problematiek waarmee de vechtsportsector in Vlaanderen geconfronteerd wordt.
5. Oprichting van het Risicovechtsportplatform Vlaanderen dat drie kernopdrachten heeft, namelijk een kennis- en expertisecentrum, een communicatie- en aanspreekpunt en een service- en ondersteuningspunt.
6. Aanpassing van de definiëring van risicovechtsporten in het uitvoeringsbesluit van het vernieuwde GES-decreet van 20 december 2013.

Op basis van deze beleidsacties kunnen we stellen dat er in Vlaanderen een positieve evolutie merkbaar is in het streven naar een gezonde en ethische beoefening van risicovechtsporten. Er is echter nog een lange weg af te leggen om te komen tot een degelijk georganiseerde risicovechtsportsector. Het streven naar een structurele aanpak op lange termijn, het opnemen van verantwoordelijkheden zowel door de overheid als de sector zelf, het stimuleren van samenwerkingen en het vergroten van de transparantie van de sector zullen hierbij belangrijke aandachtspunten zijn.

Ten slotte zijn de organisatorische, medische en ethische bezorgdheden waarmee de risicovechtsporten te kampen hebben,

ook merkbaar in andere landen. Het is een transnationaal probleem. Oplossingen op lokaal en nationaal niveau zullen niet voldoende zijn vanwege een soort 'waterbed'-effect. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat een risicovechtster die geschorst is in een bepaald land (omwille van bv. medische redenen), kan deelnemen aan competities in naburige landen. Kortom, er is nood aan een lokale en internationale aanpak om de

complexe problematieken waarmee risicovechtsporten geconfronteerd worden, aan te pakken. Door het stimuleren van enerzijds onderzoekssamenwerkingen en anderzijds de uitwisseling van kennis en ervaring, kan men meer inzicht verwerven in het organiseren en reguleren van risicovechtsporten. Dit kan op zijn beurt een goede basis vormen voor de ontwikkeling van een doordacht vechtsportbeleid. ■

Het Risicovechtsportplatform Vlaanderen

Het Risicovechtsportplatform Vlaanderen wil als kennis- en expertisecentrum, service- en ondersteuningspunt en aanspreek- en communicatiepunt een helpende hand bieden aan iedereen die betrokken is bij risicovechtsport. Het werd in december 2012 opgericht in opdracht van de Vlaamse minister van Sport, Philippe Muyters, onder de vleugels van de Vlaamse Sportfederatie vzw. Het Risicovechtsportplatform Vlaanderen wordt vormgegeven door Els Dom en Ineke Daelman en werkt nauw samen met de vakgroep Sportbeleid en management van de Vrije Universiteit Brussel, meer bepaald met Prof. Dr. Jikkemien Vertonghen en Prof. Dr. Marc Theeboom.

Sinds zijn opstart heeft het Risicovechtsportplatform Vlaanderen belangrijke ondersteuning gegeven aan de sector om de bezorgdheden en de toepassing van de generieke richtlijnen in de risicovechtsportsector kwaliteitsvol aan te pakken. Het platform bouwde zijn aanpak op aan de hand van onderzoek en verkenning van de Vlaamse risicovechtsportsector. Deze inspanningen resulteerden in de oprichting van een aantal instrumenten die voornamelijk gericht zijn op het streven naar een gezonde en ethische vechtsportbeoefening. Enkele voorbeelden van deze instrumenten zijn:

- een generieke medische commissie van de risicovechtsportsector die het mogelijk maakt belangrijke thema's met betrokken artsen en experts te bespreken
- een pool van toezichhoudende artsen die federatieoverkoepelend moet zorgen voor de inzetbaarheid van meer ervaren artsen tijdens gala's en toernooien
- een generieke databank die dan weer moet zorgen voor een strikte opvolging van de medische geschiktheidsatsten en herstel- en rusttijden van de sporters over de verschillende federaties heen
- een clubactie waarbij de clubs kunnen deelnemen aan de actie 'mijn vechtsportclub is geweldig' om op die manier de clubs te laten werken aan een gezond en ethisch sportbeleid
- een toolbox voor clubs en lokale overheden met handige tips en praktisch advies beschikbaar via de website www.vechtsportplatform.be

Heb je vragen over een vechtsport of een risicovechtsport of over de organisatie van risicovechtsporten in het algemeen? Neem dan zeker contact op met het Risicovechtsportplatform Vlaanderen via info@vechtsportplatform.be.

Maatschappelijk kwetsbare jongeren en het opnemen van vrijwilligerstaken in de sport

Vandaag komen heel wat jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties terecht, of dreigen er in terecht te komen. Ook in Vlaanderen worden we met deze problematiek geconfronteerd, waarbij vooral in Brussel de levenssituatie van vele jongeren schrijnend is. Hun positie op de arbeidsmarkt bijvoorbeeld behoort tot de slechtste van Europa, met een hoge jeugdwerkloosheidsgraad

AUTEUR: EVI BUELENS

Van de werkloze jongeren blijkt de meerderheid - meer dan 60% - laaggekwalificeerd. Daarnaast behoren er volgens Eurostat in Brussel 5% meer jongeren (namelijk 18,7%) tussen 15 en 24 jaar tot de zogenaamde NEET-groep ('Nor in Education, Employment or Training') dan het Europese gemiddelde. Deze cijfers zijn behoorlijk verontrustend, te meer omdat de kansen voor jonge mensen op de arbeidsmarkt sterk afhangen van hun onderwijskwalificaties (met minder kansen voor niet- of laaggekwalificeerde jongeren). Onderzoek toont daarbij ook aan dat het bereikte onderwijsniveau nauw verwant is met armoederisico's, waarbij het beschikken over een lager diploma meer kans inhoudt om in armoede terecht te komen.

Niet zorgeloos, maar uitzichtloos?

Volgens verschillende onderzoekers situeert de oorzaak waardoor vele jongeren vandaag leven in maatschappelijk kwetsbare situaties zich niet enkel bij de jongeren zelf, maar vooral binnen de bredere maatschappelijke context en haar instellingen. Hierbij wordt verwezen naar een aantal bestaande sociale ongelijkheden op het vlak van ondermeer onderwijs, justitie, arbeidsmarkt en gezondheidszorg. Wil de maatschappij deze jongeren een beter perspectief bieden, zijn veranderingen op institutioneel niveau no-

dig. Daarnaast bestaan er een aantal sociale kanalen waarlangs jongeren mogelijkheden worden aangereikt die hen weerbaarder kunnen maken en beter wapenen. Op deze manier weten ze om te gaan met hun maatschappelijk kwetsbare situatie en worden hun kansen verhoogd om uit deze situatie te geraken, of deze te verbeteren. Onderzoekers concluderen dat het hiervoor aangewezen is om te investeren in het menselijk kapitaal (bv. onderwijs- en arbeidscompetenties en expertise) van deze jongeren. Echter, de meest voor de hand liggende strategieën om te investeren in het menselijk kapitaal, formele educatie (kennis- en competentieontwikkeling via onderwijs en 'on-the-job-training'), zijn voor vele maatschappelijk kwetsbare jongeren allesbehalve vanzelfsprekend.

Daarnaast wordt het brede domein van vrije tijd ook gezien als een manier om het menselijk kapitaal van jonge mensen te versterken. Eén van de meest populaire vrijetijdsbestedingen onder jeugd is deelname aan sportactiviteiten. Sportparticipatie wordt hierbij al langer gezien als een socialisatiemiddel en hier lijken dan ook een aantal mogelijkheden te liggen voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. Volgens Haudenhuysse en collega's (2012) wordt sport niet enkel gezien als een ideale manier om maatschappelijk kwetsbare jongeren te bereiken, men gelooft ook dat het ontwikkelingskansen voor deze jongeren kan bieden.

Rol van sport en vrijwilligerswerk

Er is een toenemend geloof dat sport in het bijzonder helpt bijdragen tot de persoonlijke en sociale ontwikkeling van maatschappelijk kwetsbare jongeren. Naast sportparticipatie door jongeren wordt ook vrijwilligerswerk in de sport bekeken als een manier om ontwikkelingskansen te bieden voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. In eerste instantie is vrijwilligerswerk er op gericht andere personen te helpen, maar het doen van vrijwilligerswerk kan volgens bepaalde onderzoekers ook voordelen inhouden voor de vrijwilligers zelf, zoals investering in hun menselijk kapitaal. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er een aantal sportgebaseerde jongerenontwikkelingsprogramma's werden en worden georganiseerd rond vrijwilligerswerk.

Maatschappelijk kwetsbare jongeren blijken echter ondervertegenwoordigd te zijn als deelnemers aan dergelijke jeugdontwikkelingsprogramma's en onder de vrijwilligers in de sport. Daarnaast bestaat er vandaag weinig inzicht in wat de werkelijke ontwikkelingssimpact van dergelijk trainingsprogramma op maatschappelijk kwetsbare jongeren kan zijn alsook is er weinig geweten omtrent de onderliggende mechanismen en processen waaronder deze impact kan worden gegerend.

Verwerven van inzicht

Om hieromtrent meer inzicht te verwerven voerden we een onderzoek naar het 'Kort op de Bal' - programma, een vrijwilligerstrainingsprogramma voor adolescenten trainers uit voetbalclubs gelegen in kwetsbare Brusselselse buurten. Het programma liep gedurende drie opeenvolgende voetbalseizoenen en bestond uit verschillende vormingen in intensievere periodes (een voetbalstage waaraan kinderen uit de verschillende clubs

deelnamen). Doel was om zowel technische competenties als sleutelcompetenties te ontwikkelen. Technische competenties waren gerelateerd aan sportdidactiek, animatie en pedagogiek. Sleutelcompetenties werden door de organisatoren omschreven als competenties die transfererbaar zijn naar andere levensdomeinen (bv. school, thuis, werk) en hielden ondermeer het opnemen van verantwoordelijkheid, initiatief nemen of communicatievaardigheden in. Een competentiemodel waar jongeren zichzelf binnen dienden te situeren stond centraal binnen het programma en werd gebruikt om ontwikkeling binnen de verschillende competenties zichtbaar te maken.

Een kwalitatief onderzoekspop werd ontwikkeld om de ontwikkelingservaringen van deelnemers en organisatoren te evalueren en om meer inzicht te verwerven in de onderliggende programmamechanismen. Het onderzoek liep tijdens het voetbalseizoen 2012-2013.

Ontwikkelingservaringen

Het opnemen van vrijwilligerswerk in de voetbalclub leverde volgens de jongeren een meerwaarde op, dewelke gefaciliteerd werd door deelname aan het vrijwilligerstrainingsprogramma. Naast het feit dat ze het een zinvolle vrijetijdsbesteding vonden, gaven jongeren aan zich op eigen ritme te kunnen ontwikkelen binnen hun eigen interessesveld. Deze ontwikkeling weerspiegelde zich volgens de jongeren op volgende vlakken:

- het ontwikkelen van technische competenties zoals sportdidactiek, animatie en pedagogiek, waardoor ze zichzelf als een betere trainer en animator beschouwden;
- meer zelfvertrouwen;
- het ontwikkelen van sleutelcompetenties zoals het opnemen van verantwoorde-

- lijkeid, initiatief nemen en sociale competenties (samenwerken, communicatie, omgaan feedback, opnemen sociale verantwoordelijkheid, ...);
- het verwerven van meer inzicht in hun eigen competenties, attitudes, gedrag en evolutie;
- het meer nadenken over hun eigen gedrag en attitude;
- het ontwikkelen van nieuwe en verbeterde relaties met peers, ouders en kinderen binnen en buiten de club;
- het transfereren en toepassen van ontwikkelde competenties binnen het dagelijkse leven (club, school, thuis).

Onderliggende programmamechanismen

We konden een aantal factoren onderscheiden die bijdroegen tot deze ontwikkelingservaringen. Zo zorgde de duurtijd van het programma - namelijk drie seizoenen - voor het opbouwen van een vertrouwensband tussen organisatoren en deelnemers. Deze vertrouwensband en de begeleiding speelde een cruciale rol. De organisatoren haalden daarbij aan dat het van belang is de zelfredzaamheid van jongeren te stimuleren door het stellen van gerichte en open vragen eer-

dan dan hen een voorgekauwde oplossing aan te reiken. De constante aanwezigheid en bijsturing van de organisatoren alsook de intense en frequente interacties (zowel formeel als informeel) betekende een groot verschil met de begeleiding die de jongeren in de club ervoeren, waar ze er vaak alleen voor staan. De duur en opbouw van het programma bood ook kansen voor ervaringsleren. Het opsplitsen van het ontwikkelingstraject naar voorbereidende vormingen omtrent de technische competentiedomeinen gevolgd door een stageperiode, bereidde de jongeren voor op situaties die tijdens de stage aan bod kwamen. Belangrijk binnen dit ervaringsleren was dat jongeren konden leren via trial-and-error en dat een context werd gecreëerd waar ze fouten konden en durfden maken. Daarnaast werden jongeren gestimuleerd om voor elkaar op te komen en van elkaar te leren. Zo werkten ervaren en onervaren trainers samen en werden er groepsdiscussies georganiseerd waarbij men elkaar feedback gaf.

Een andere cruciale factor is dat het programma vertrok van de jongeren als uitgangspunt. Het programma stimuleerde jongeren zich stapsgewijs te ontwikkelen op

hun eigen ritme en binnen die domeinen en competenties die zijzelf belangrijk vonden, eerder dan toe te werken naar een vooraf bepaald vastomlijnd profiel. Het competentiemodel met inschalingsinstrument was hierbij een zinvolle tool. Enerzijds werd op deze manier ontwikkeling zichtbaar gemaakt en anderzijds werden jongeren gestimuleerd na te denken over zichzelf, de situaties waarin ze terecht kwamen en de doelen die ze voor zichzelf wilden stellen. Van belang hierbij was dat jongeren zelf het heft in handen hebben

Conclusies

Gebaseerd op de bevindingen uit ons onderzoek kunnen we concluderen dat het programma, via informeel leren, investeerde in het menselijk kapitaal van de deelnemende jongeren. Het bepalen van de netto-uitkomsten van dergelijke programma's is echter zeer moeilijk omdat ontwikkeling zich daarnaast ook manifesteert binnen andere levensdomeinen (bv. school) en door het ouder worden. De ontwikkeling van het menselijk kapitaal van maatschappelijk kwetsbare jongeren, mag daarbij echter niet los gezien worden van de bredere maatschappelijke context en de nodige veranderingen op institutioneel niveau. ■

De besproken studie maakt deel uit van een ruimer doctoraatsonderzoek, dat kadert binnen het Steunpunt voor Beleidsrelevant Onderzoek Sport, met steun van de Vlaamse Overheid.

WIM LAGAE

Hoe de koers sponsors verliest aan de cross

Onze openbare omroep moet besparen, ook op sport. Hierbij één zekerheid: het veldrijden zal ontsnappen. De VRT bezit met een twintigtal rechtstreekse veldrituitzendingen het leeuwendeel van de uitzendrechten. Zowel de kampioenschappen, de Wereldbekerwedstrijden, de Bpost Bank veldritten als een paar Soudal Classics zitten in haar portfolio. Concurrent en commerciële zender VIER zendt de veldritten van de Hans Grohe Superprestige uit, alsook een paar Soudal Classics. VIER kijkt niet op een euro, want investeert in de peperdure captatie van de avondveldritten (meerkost: telkens 150.000 euro) van Mol en Diegem.

Terwijl de jongste decennia het veldritaanbod op tv toenam, stegen met de kijkcijfers ook de toeschouwersaantallen. Hierdoor is veldrijden uitgegroeid tot een aantrekkelijk communicatieplatform voor sponsors. We tellen diverse professioneel georganiseerde veldritten. Een pionier in de professionalisering van veldritsponsoring was verzekeraar Fidea, die vandaag nog meedraait als cosponsor van Telenet. Binnen

Crelan zijn ze razend enthousiast over hun uithangbord Sven Nys, waarvoor ze met plezier een team van meer dan twintig wegrenners dumpten. De bank BKCP en de gereedschapsproducent Powerplus zijn de naamsponsors van het team rond Mathieu Van der Poel. Sunweb vakanties en Napoleon Games sponsoren een ploeg met Kevin Pauwels als kopman. In dit gebetonde landschap van de teams heeft het team rond coming man Wout Van Aert met sponsors VastgoedService en Golden Palace nog een plaats weten te veroveren. Een eervolle vermelding tot slot gaat naar Corendon-KwadrO, dat - niet onbelangrijk! - wat buitenlandse pigment aan de cross toevoegt en met de broers Sweeck ook inzet op beloftevolle jongeren.

Ook organisatoren drummen om een plaatsje. Op de gebetonde veldritkalender vond de A-cross van Kruikeke - een van de weinige niet-televisiecrossen - nog een gaatje. Met een verbazend gemak sloegen ze sponsors aan de haak, haalden ze makkelijk 9.000 betalende toeschouwers en brachten ze alle vippakketten vlot aan de man. Dit in schril contrast met de Omloop van de Vlaamse Scheldeboorden, een 11-wegwedstrijd met aankomst in Kruikeke, die jaren heeft geknokt om een budget van 100.000 euro rond te krijgen en vandaag niet meer bestaat. Ook daar kan je niet om heen: de kalender van het wegwielrennen aan de basis neemt voortdurend af, die van de cross zit evol. Het wordt in het veldrijden echter meer en meer een delicate evenwichtsoefening om alle sponsors te bedienen. Bpost Bank zet in op naamsponsoring van de gelijknamige trofee en innovaties als bonificaties en een tijdsklassement. De vorige title sponsor, Gazet van Antwerpen,

is nu presenting partner. We tellen ook 11 main partners. Last but not least hebben we nog lokale sponsors én een vleugje citymarketing met de organiserende steden. Extra bochten en gepersonaliseerde hindernissen worden in het parcours ingelast om de zichtbaarheid van het sponsorpeloton te optimaliseren. De interviews met de protagonisten, keurig opgefrist in een kraaknet teampak, vinden stevast plaats tegen de achtergrond van een drukke sponsor wall. Welkom in het post-moderne sportmarketinglandschap! Het wegwielrennen aan de basis kan helaas niet het sterke economische model van de cross voorleggen. Een sponsor in het veldrijden heeft de garantie op één uur prominente exposure op nationale televisie. In het wegwielrennen is dat veel complexer, ook door de problematiek van het organiseren van sport op de openbare weg. En dus ziet de onderlaag van het wegwielrennen Vlaamse sponsors kiezen voor het veldrijden. Naamsponsoring van een topteam in het veldrijden wordt geraamd tussen de 400.000 en 800.000 euro. Voor dit bedrag ben je slechts vierde sponsor en vijfde wiel aan de wagen van een topteam op de weg. Telenet bijvoorbeeld was in 2013 in het wegwielrennen vierde sponsor bij het Lotto Belisol team, maar ging hier niet mee verder omdat het meer naamsbekendheid en impact haalde met kleinschalige promo-acties als naamsponsor van hun veldritteam. En zo verliest het wegwielrennen potentiële sponsors aan de cross. ■

Prof. Wim Lagae is sportmarketeer aan KU Leuven (Campus Antwerpen) en Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen) en gastdocent UGent

